

„...úgy beszélsz, mint a középkorban”

Interjú Gernot Nussbächer brassói levéltáros-történésszel

Gernot Nussbächer 1939. augusztus 22-én született Brassóban, régi barcasági szász család gyermekeként. Alsóbb iskoláit szülővárosában végezte, majd a kolozsvári egyetemre került, ahol bekapcsolódott az erdélyi történettudomány vérkeringésébe. 1962-től nyugdíjba vonulásáig egy rövid megszakítástól eltekintve a Brassói Állami Levéltár levéltárosaaként, majd főlevéltárosaként működött, így – bátran állíthatjuk – a napjainkban is rendkívüli gazdagságú brassói levéltári anyag legavatottabb ismerőjét tisztelhetjük benne. Mint tudományos munkatárs és levéltári szakértő a mai napig aktívan részt vesz a két nagy brassói gyűjteményben, az állami levéltárban és a brassói evangélikus egyház Honterus-Arhívumában zajló tudományos életben, számos fiatal kutató munkájához nyújtva nélkülözhetetlen segítséget. Gyermekkorától elkötelezte magát a szász, azon belül is a barcasági és brassói közösség múltja iránt, s egész munkásságát e témáknak szentelte. Különösen kedves terület azonban számára a nagy brassói reformátor, Johannes Honterus tevékenysége, illetve a város középkori céheinek története, de kisebb barcasági és szászföldi helységekre vonatkozó kutatásai révén is pótolhatatlan írásokkal öregbítette az erdélyi szász történetírás hírnevét. Tudományos tevékenységét számos nemzetközi szakmai díjjal is elismerték. Interjúnkban gazdag munkássága mellett tanulmányairól, az erdélyi történészvilágban szerzett tapasztalatairól, valamint a magyar nyelvhez és tudományossághoz fűződő élményeiről kérdeztük.

Elsőként arra kérem, meséljen a nevééről! Honnan ez a szép és különleges név, Gernot Nussbächer?

Még sosem jellemezték „szépnek és különlegesnek” a nevem, magam sem gondoltam így rá. De Isten kegyelméből és segítségével mindig arra törekedtem, hogy ne valljak szégyent vele. A Nussbächer vezetéknev arra utal, hogy a család valamikor *Nußbach* (Szászmagyaros) faluból származott el. A szász Barcaság legészakibb településéről van szó, 31 kilométerre északi irányban Brassótól, az Olt folyó bal oldali mellékereként ismert *Nußbach* patak partján. Az első fennmaradt, 1377-ből származó okleveles adat „*villa nucum*”, vagyis „Mogyorófalvaként” említi a helységet. A magyar elnevezés – „Monyaros” – legrégebbi említése 1427-ből való, ugyanis ekkor időzött a településen Luxemburgi Zsigmond magyar király, és oklevelet is bocsátott itt ki. A magyar elnevezés alapján nyilvánvaló, hogy eredetileg „Mogyorópatakról” lehetett szó, a román *Maierus* (*Majerusch*) helynév pedig a magyar megfelelőből származik. A német elnevezést elsőként egy 1476-ban kelt oklevélben említik „*Nozbach*” formában. A Nussbächer család jelenléte Brassóban a 18. század elejéig vezethető vissza (bár a név már sokkal régebben feltűnik), az első ismert személy e név alatt egy mészáros volt.

A Gernot keresztnévet a szüleim a *Nibelungenlied* alapján választották, *Kriemhild* három fivére közül a középső viselte ezt a nevet. Az ófelnémet nyelvben a Gernot lándzsával

vívott harcot vagy azzal felfegyverzett harcost jelentett, ami különös módon az angol shakespeare szó jelentéséhez hasonló. Azonban van egy második keresztnévem is, Kurt, az édesapám után.

Hol nőtt fel, és milyen kapcsolat fűzte a családját Brassóhoz?

1939. augusztus 22-én születtem Brassóban, a belvárosi Vár utca 120. szám alatt álló ház első emeletén. A gyermekkoromat Brassóban töltöttem, a Nussbächerek ága már legalább kétszáz éve él itt. Még nem vállalkoztam arra, hogy családom régebbi történetével is részletesebben foglalkozzam, azt azonban biztonsággal állíthatom, hogy rokonságom másik szála egészen a 17. századig vezethető vissza.

Hogyan emlékszik vissza gyermekora Brassójára, illetve Barcaságára?

Gyermekkoromban nem sokat ismertem a Barcaságból. 1944 nyarán, a *Bombesommer* idején a szövetségesek Brassó elleni légítámadása miatt egy időre Barcarozsnyóra menekültünk, 1951 után pedig a nyári szüneteket Szászvolkányban töltöttük. Más helységeket csak 1955 után ismertem meg, ekkor kaptam első kerékpáromat, amivel bebarangoltam a környéket, leginkább a templomerdőket keresve fel. Akkoriban kevés aszfaltozott út volt még a Barcaságban, csak az 1. számú országút Feketehalom felé, illetve a keresztényfalvi út egy szakasza.

1944 őszétől a nagyanyám brassói házában laktunk, a Vár utca alsó részén. A házhoz tartozott egy kétezer négyzetmétert is meghaladó kert gyümölcsössel, ahol a háborút követő sanyarú években mezőgazdasági terményeket is termesztettünk. Jól emlékszem még a Brassóba érkező német csapatokra, akiket a régi honvéd kaszárnyában szállásoltak el Bolonyában, hiszen akkoriban még a közelben, a „Jancsiréten” laktunk. Később, az 1944-es összeomlást követően a nagyanyám házához orosz katonákat kvártélyoztak be, a Fekete utcai „Fekete kaszárnyába” pedig orosz csapatokat helyeztek, akik emlékeim szerint 1947-ig voltak itt.

Óvodába az Árvaház utcai régi árvaházba jártam 1945–1946 folyamán, általános iskolába pedig a belvárosi evangélikus iskolába, a Fekete templom terén.

Milyen körülmények között éltek a szászok ezen a vidéken akkortájt? Mennyiben volt lehetőségük részt vállalni Brassó kulturális és tudományos életében?

A háború után a szászokat általában a hitleristák cinkosainak tekintették, jóllehet éppen Brassóban heves ellenállás bontakozott ki ellenük. Másodrangú állampolgároknak tekintették őket, nem voltak politikai jogaik, sokakat a Szovjetunióba deportáltak az „újjaépítési munkákra”, a parasztok földjeit az agrárreform keretén belül elidegenítették, később az üzemeket, kórházakat, iskolákat is „nacionalizálták” vagy államosították. A helyzet 1950 után javult némileg. A német kulturális élet színtere abban az időben a német líceum volt, egyéb szervezésekre nem emlékszem.

Hol szerezte iskolai végzettségét?

Az általános iskolát 1946–1953 között jártam ki a templomtéren, a mai Honterus Líceum „A” épületében. Remek tanáraink voltak, akik kellőképpen megalapozták a tudásunkat. Különösen Carl Langot szeretném kiemelni, hiszen ő ültette belém a történelem iránti érdeklődést, illetve első szaktanáromat, dr. Maja Philippit, akitől további ösztönzéseket nyertem e téren.

Egyetemre viszont Kolozsvárra járt. Miért éppen ezt az intézményt választotta? Milyen emlékeket őriz a kolozsvári egyetemi évekről?

Erdélyi emberként természetes volt számomra, hogy történelmet Kolozsvárott fogok tanulni, s azt is tudtam, sok brassói és erdélyi szász lesz még ott rajtam kívül. A tanulmányaim tulajdonképpen teljesen hétköznapi mederben zajlottak. Az volt benne különleges, hogy az ismert heraldikai szakember, Köpeczi Sebestyén József révén korán bebocsátást nyertem az Akadémiai Levéltár Farkas utca 8. szám alatt álló épületébe, amely lényegében az Erdélyi Múzeum utódintézetének számított. Ott ismerkedtem meg a szabadpolcos könyvtárral, amelyet dr. Jakó Zsigmond professzor példamutató alaposággal rendezett be. Így már viszonylag korán megfelelő áttekintést nyertem a legfontosabb történelmi témájú publikációkra vonatkozóan. Ott kerültem kapcsolatba az akkori idők számos vezető magyar kutatójával, Kelemen Lajossal, Jakó Zsigmonddal, Szabó T. Attilával, Pataki Józseffel, Benkő Samuval, Benkő Nagy Margittal, Csetri Elekkel, Magyarai Andrással és másokkal. Nagy tanítómesterem Dani János levéltári megbízott volt, külön hálával tartozom neki azért, hogy bevezetett az oklevélolvasás és a datálás rejtelmeibe.

Hamarosan az Állami Levéltárba is bejuthattam, az Egyetemi Könyvtárban pedig a brassói születésű igazgatóhelyettes, Tóth Kálmán támogatott. Akkoriban, a hidegháború idején sok olyan régi könyv volt, amely egyáltalán nem vagy csak különleges engedéllyel volt hozzáférhető a hallgatók számára, de Tóth úr baráti szívésséggel mindig elhárította utamból az efféle akadályokat. Mivel az előadásokon túl fennmaradó időmet levéltárakban és könyvtárakban töltöttem, a kolozsvári diákéletről nem sokat mondhatok. Részt vállaltam azonban az akkor alapított *Deutscher Studentenkulturkreis* (német hallgatók kulturális köre mintegy kétszáz taggal) munkájában, egy évig én voltam a szervezési ügyekért felelős megbízott. Ezenkívül énekeltem a Kurt Mild professzor vezetése alatt álló nagy Bach-kórusban, amely 1957 húsvétján a Farkas utcai református templomban Bach János-passióját adta volna elő. Sajnos az előadást betiltották. Ezt követően egy kisebb Bach-kórusba kerültem, amelyet Klaus Knall hallgató vezetett, s 1957 augusztusában egy mese-szép turnéra is sikerült eljutnom velük.

Úgy ismerjük Önt, mint aki remekül boldogul a magyar nyelvvel, s magyar kollégákkal is jó kapcsolatokat ápol. Hol tanulta meg a nyelvet?

A magyar nyelv életem egyik legszebb kalandjának bizonyult. Szüleim még az első világháború előtt születtek, a régi Magyarországon, így jól beszéltek magyarul. A második világháború követően egyfajta titkos nyelvként használták a magyart a gyerekek előtt, hogy ne érthessük, miről is beszélnek, és ne tudjunk érdemi válaszokat adni, ha az állami hatóságok esetleg faggatnának. Később laktak nálunk magyarok is, ám ők jól tudtak románul, így a magyarra mint közvetítő nyelvre már nem volt szükség. Épp ellenkező volt a helyzet Kolozsváron, ahol akkor még a magyar lakosság volt többségben. Egyfelől történészként feltétlenül bírnom kellett a nyelvet, másfelől a gyakorlati életben is hasznosnak bizonyult a magyar nyelvtudás. Akkoriban még jegyre adták a kenyeret, kizárólag ennek ellenében áru-síthatták volna, ám ha magyarul mondtuk „Kérek szépen egy fél kenyeret!”, akkor nem volt szükség a jegyre, ami egyébként nekünk, egyetemistáknak nem is volt.

Kolozsvárra történelmet tanulni voltaképpen első nagy szerelmem, a brassói Fekete Templom miatt jöttem. Az akadémiai levéltárban, illetve annak kézikönyvtárában ismerkedtem meg az erre a műemlékre vonatkozó gazdag magyar irodalommal, s szó szerint lemásoltam mindent. Így elsőként a magyar írásképet tanultam meg. A nyelvtanulás következő lépcsőfoka az volt, amikor némi zsebpénz reményében bejegyzéseket másoltam Ko-

lozsvár 16. századi magyar nyelvű számadáskönyveiből. A több szempontból is nehéz munkáért több pénzt kértem, és meg is kaptam. Így betűről betűre sajátítottam el a magyar nyelv középkori helyesírását, miközben erre vonatkozóan igen alapos ismeretekre tettem szert. Így később Jakó professzort követően én lettem a magyar hallgatók számára a második legfontosabb „illetékességi fórum”. Magyar nyelvi ismereteim végső ösztönzője az volt, hogy 1959-ben egyesítették a román Victor Babeş Egyetemet a magyar Bolyai Egyetemmel. Ekkor a kollégiumokat is összevonták, az én szobámból három társam a magyar kollégiumba költözött, onnan pedig szintén jött hozzánk három magyar hallgató. Már a kezdet kezdetén megmondtam nekik, hogy tőlem aligha tanulhatnak meg románul, én viszont szívesen tanulnék tőlük magyarul. És ezzel nyílt meg számomra az eleven magyar nyelv. Persze gyakran tévesztettem, és kacagásra is bőven volt ok, ám határozottan fejlődtem. Egyszer például a méz helyett medvét mondtam, amit hiába kentünk a kenyérre, csak nem akart rajta maradni. Még 1964-ben is azt mondta nekem egy akkor felvett magyar kolléganő, Korodi Anna, hogy „úgy beszélsz, mint a középkorban”.

1965-ben tettem első felfedezéseimet a magyar művelődéstörténet terén, ekkor foglalkoztam magyar kalendáriumokkal és a „Török császárok krónikája” című magyar költeménnyel, ami a segesvári városi számadások kötetéből került elő. Bakó Géza brassói történész volt segítségemre abban, hogy megjelentethesek róla egy cikket a brassói magyar hetilapban, az „Új idő”-ben, majd további kisebb cikkeket is írtam egy-egy „flek”, vagyis körülbelül kétezer leütés terjedelemben a folyóirat számára. Én pedig cserében neki segítettem történelmi tárgyú cikke német változatának elkészítésében a brassói német hetilap, a *Karpatenrundschau* számára. Bakó Gézától rengeteget tanultam, és másoktól is, akik közül Miklós István kollégámat emelném ki, hiszen évekig tökéletesíthettem vele magyar nyelvtudásomat. A magyar nyelvhasználat csúcspontját jelentette számomra a Montreali Nemzetközi Levéltári Kongresszus 1992-ben. A Nemzetközi Levéltári Tanács ügyvezetője egy Franciaországban élő magyar, Kecskeméti Károly volt. Mivel sem akkori felettesem, sem pedig én nem rendelkezünk a szükséges francia nyelvi ismeretekkel, így elfogadták a javaslatomat, hogy a magyar szöveget románra, a román pedig magyarra fordítsam.

Magyar nyelvi ismereteim megkoronázásának mondható az a hét budapesti tartózkodás, amelyet a *Domus Hungarica Scientiarum et Artium* alapítvány ösztöndíjasaként nagylelkű támogatóm, dr. Borsa Gedeon, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa jóvoltából kaptam. Röviden megjegyezném, hogy rendkívül hálás vagyok ezekért a lehetőségekért, amelyekről rengeteget mesélhetnék, ám ez most nem tartozik szigorúan véve a tárgyhöz. Szegedi látogatásaimról sem szeretnék megfeledkezni, ahol Keserű Bálint professzorral, Font Zsuzsa docens asszonnyal és másokkal kerültem kapcsolatba. A 2005 októberében Cziráki Zsuzsanna által szervezett szegedi tartózkodásom úgyszólván „*Finale con brio*” magyarországi utazásaim tekintetében.

Mikor és hogyan alakult ki tudományos érdeklődése?

Mint már említettem, tanárom, Carl Lang már második osztályban felkeltette érdeklődésemet a történelem iránt. Úgy vélem, vonzalmamban szerepet játszik két dédapám, Franz Obert (1828–1908) és Friedrich Wilhelm Seraphin (1861–1909) öröksége is, hiszen mindketten történészek voltak.

A döntő pillanat azonban 1954. október 10-én jött el, amikor a Fekete Templom Arany Kapuj melletti pillérbe karcolva 16–17. századi évszámokat és feliratokat fedeztem fel és másoltam le. A feliratok ismeretlenek voltak a Fekete Templom történetének akkori legjobb ismerője, Hermann Tontsch professzor számára, s további kutatásokra buzdított, például arra, hogy másoljam le a Fekete Templom nyugati helyiségébe befalazott régi sírkövek

feliratait. Hozzáálltam az „Adalékok a Fekete Templom monográfiájához” kézírásos lejegyzéséhez, majd 1955-ben legépeltem a „Tájékoztató a Fekete Templomról” című munkám első változatát. Négy évtizednél is több telt el, míg a templomról szóló idegenvezető füzetem javított és bővített kiadása nyomtatásban is megjelent. 1997-ben magyar nyelven is napvilágot látott, Gyenge Gabriella fordította magyarra, bár én is átnéztem.

A Fekete Templom témájában folytatott tevékenységem olyannyira meghatározta történeti érdeklődésemet, hogy nagybátyám, dr. Richard Reichart meggyőzte szüleimet, küldjenek történelmet tanulni. A kolozsvári egyetemi évek alatt történettudományi látóköröm kiszélesedett, s a csupán egyetlen műemlékkel foglalkozó helytörténezből lényegében az egész Erdély történetére koncentráló történésszé váltam.

Tudományos pályája szorosan kötődik a brassói levéltárhoz. Mikor állt az intézmény alkalmazásában? Milyen feladatokat látott el ott?

1955-ben léptem be először a brassói levéltár kapuján, ugyanis történelemtanárom, Franz Killyen megkért, vigyek vissza egy általa kikölcsönzött könyvet. Az akkori levéltár-igazgató, dr. Constantin Stoide és a rangidős levéltáros, Melania Runceanu egyaránt kíváncsiak voltak a tudományos érdeklődésemre, majd felajánlották, kitölthetek egy kutatási kérelmet, hogy hozzáférhessek a levéltárhoz és kincseihez. 1960. nyári szünetében a brassói levéltárban végeztem el a levéltári gyakorlatomat is. 1961 nyarán, amikor megszereztem történelem szakos diplomámat, éppen nem volt szabad hely az intézményben, így először a kolozsvári levéltárban helyezkedtem el, ahonnan 1962. április 1-jén helyeztek át a brassói levéltárba. 1967-ig levéltárosként alkalmaztak, majd letettem a főlevéltárosi vizsgát. 1986-ban külföldi rokonságomra hivatkozva önkényesen áthelyeztek a brassói kerületi könyvtárba, de az 1989 decemberében bekövetkező rendszerváltás után, 1990 márciusában ismét főlevéltárosként dolgozhattam a brassói levéltárban, 1996-ban pedig levéltáros szakértőnek neveztek ki. A levéltárban lényegében mindenféle munkát végeztem, a takarítástól a dokumentumok ide-oda szállításán keresztül az igazgatóhelyettesi feladatokig. A legszebb megbízatások között tartom számon a segesvári városi levéltár iratanyagának rendezését és összeírását, valamint a brassói városi levéltár okleveleinek rendezését, majd a legrégebb brassói céhes oklevelek kiadását, ami a *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt* kilencedik köteteként 1999-ben nyomtatásban is megjelenhetett. Munkám fontos elemét képezte a levéltárat felkereső kutatók támogatása, jó tanácsokkal való ellátása.

A brassói levéltár mindig is az egyik legjelentősebb erdélyi százsz gyűjteménynek számított. Hogyan alakult ki, és milyen intézményi változások következtek be az elmúlt időszakban?

A brassói levéltár igen érdekes múltra tekint vissza, erre vonatkozóan több cikket is írtam. A levéltár kiváltságseleveleinek első összeírását Christian Pomarius végezte el 1552–1553 folyamán, a 17. század végén Martin Seewald városi jegyző vette lajstromba a legfontosabb okleveleket. A 18. század elején dr. Johann Albrich vezetésével újra rendszereztek a városi levéltárat, melynek legfontosabb okleveleit a „*Palladium Coronense*” („Brassó pajzsa”) címet viselő nagy *regal folio* kötetbe másolták, hogy megóvják az eredeti példányokat. Georg Michael Gottlieb von Hermann 1765-ben újból rendszerezte az okleveleket, de a régebbi magisztrátusi jegyzőkönyveket és mutatókat is rendezte. A 19. század első felében Eduard Fronius és Friedrich Schnell levéltárosok régi okleveleket gyűjtöttek, és kötetekbe kötötték őket. Új korszak vette kezdetét Friedrich Stenner városi levéltáros idején, aki 1879–1903 között töltötte be ezt a tisztséget. A régi tanácsház épületében most már önálló szervezeti

egységként működő városi levéltárat az akkori idők haladó elvei alapján rendezte, s munkájának nagy része a mai napig irányadó. 1923-ban a régi városi levéltárat a tanácsház épületéből áthelyezték a néhai Kovács-bástyába, itt található mindmáig. 1930-tól a „Brassó Municipium Történeti Levéltára” nevet viselte. Azután 1939-ben Brassóban szervezték meg a Román Állami Levéltárak regionális igazgatóságát, amely 1951-től az Állami Levéltárak sztálinvárosi – brassói – regionális szolgálati egységévé alakult át. Az 1968-as közigazgatási rendezést követően a Brassói Állami Levéltár körzeti fiókintézet lett, s ennek köszönhetően 1969–1970 folyamán új raktári szárnnyal toldották meg a régi Kovács-bástya keleti oldalát. Az 1996-os új levéltári törvény értelmében az intézmény az „Állami Levéltárak Brassói Körzeti Igazgatósága” nevet kapta. A nyugdíjba vonulásom után bekövetkező változásokról már inkább a fiatalabb kollégák tudnának felvilágosítást adni.

Mennyiben befolyásolták az állami szervek az Ön és általában véve a szász kutatók munkáját az 1989-es változásokat megelőzően? Korlátozta a központi hatalom a tudományos kutatások látószögét?

Az 1989 előtti időkben a kutatás teljes mértékben alá volt rendelve a Román Kommunista Párt által megszabott irányelveknek, 1977-ig pedig a „Sajtóigazgatóság” is létezett, minden megjelentetésre váró anyagot e szervezettel kellett ellenőriztetni és engedélyeztetni. Alapelveinek egyike az volt, hogy semmi sem láthat napvilágot, ami nincs benne a Románia történetéről szóló hivatalos traktátusban. Ilyen körülmények között nem volt könnyű új tudományos eredményeket felmutatni, emellett kifejezett „felvilágosító tevékenységre” volt szükség a Sajtóigazgatóság embereinek meggyőzése érdekében. Mégis, általában képzett és eszes emberek ültek ott, akikkel sikerült zöld ágra vergődni. 1977 után felszámolták ezt az intézményt, ettől fogva a kiadók saját magukat kellett hogy cenzúrázzák. Később bizonyos témákra vonatkozóan létezett még egyfajta pártcenzúra, amely érezhetően inkább a nemzeti kisebbségek sajtóját vette célba. Voltaképpen az egész sajtó a Román Kommunista Párt propaganda osztályának volt alárendelve. Az előírások az állami levéltárakhoz kötődő kutatási lehetőségeket is erősen beszűkítették. A kutatóknak intézményi ajánlásokat kellett felmutatniuk, ezzel igazolva, hogy munkáltatójuk felelősséget vállal publikációjukért. Az egyházi levéltárakban csupán a bukaresti kultuszminisztériumi részleg megfelelő engedélyével lehetett kutatni. Ám ahol a szándék megvolt, ott rendre mód is kínálkozott arra, hogy a látogatás megőrzése mellett legalább részben sikerüljön megkerülni ezeket a korlátozó szabályozásokat.

Milyen kutatási lehetőségekkel szolgál ma a brassói levéltár? Mit gondol, melyek ma a legnépszerűbb kutatási témák?

A brassói levéltár állománya szinte kimeríthetetlen lehetőségeket rejt magában. Disszertációk százaira elegendő anyag alussza csipkerózsika-álmát benne, arra várva, hogy valaki életet leheljen az egyes témákba. Egyetlen emberélet még ahhoz is kevés, hogy teljes mélységében megismerjük a levéltár anyagát. A brassói levéltárban több mint 10 000 folyómentnyi forrásanyag található, jöllehet ezek meglehetősen eltérő értéket képviselnek. A ma népszerű témákról igazán nem tudok nyilatkozni, hiszen nyugdíjasként és egyszerű levéltári kutatóként nem tájékozódtam efelől.

A brassói levéltári szakemberek és történészek jelentős, a témában nélkülözhetetlennek számító tudományos teljesítményeként ismerjük a „Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt” forrásközlő sorozatot. Ha jól tudom, folytatása is van a 19. században elindult kezdeményezésnek...

Igen, 1999-ben jelent meg a sorozat kilencedik kötete, 2002-ben a nyolcadik kötet második füzet, az *Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde* támogatásával. A további kötetek is készülőkben vannak.

Őn európai szinten is elismert szaktekintély, aki számtalan kapcsolatot ápol különböző tudományos körökkel. Milyen viszonyban van például a magyarországi és németországi kollégákkal?

Köszönöm a bókot és a rólam alkotott kedvező véleményt. Mindazonáltal meg kell mondanom, nagyon visszahúzódo ember vagyok, az is voltam mindig. A kapcsolataimat főként e-mailek útján ápolom, időnként pedig elküldök egy-egy publikációt is.

Hogyan ítéli meg a szász történetírás jövőjét? Mit gondol, beszélhetünk interregionális együttműködésről az erdélyi szász témák kutatása kapcsán?

Óvakodnék attól, hogy ítéletet mondjak a szász történetírás jövőjéről, hiszen az ifjabb generációt és lehetőségeiket csak kevéssé ismerem. A magam részéről annyit teszek, hogy a legjobb tudásom szerint segítséget nyújtok minden hozzám forduló fiatal történésznek, bár tisztában vagyok vele, hogy mindenkinek nem állhatok szolgálatára. Ami a régiókon átívelő együttműködést illeti, az folyamatban van a *Studium Transylvanicum* intézményén keresztül. Ez fiatal kutatók és egyetemisták szervezete, amely huszonöt éve foglalkozik az erdélyi országismeret iránt elkötelezett tudományos utánpótlás támogatásával. A *Studium Transylvanicum* az *Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde* holdudvarába tartozik, amely jó kapcsolatokat ápol egyéb hasonló tudományos intézményekkel Németországban, Ausztriában, Magyarországon és Romániában – a felsorolás csupán a Duna folyásirányát követi.

Remélem, valamennyi kérdésre kielégítő választ adtam és nem vettem igénybe túlságosan a türelmüket olvasás közben. Ha valakinek további kérdései támadnának, bátran forduljon hozzám e-mailben az alábbi címen: gernotnussbacher@yahoo.de, időm és lehetőségeim szerint szívesen válaszolok.

Brassó, 2010. szeptember 5.

Az interjút készítette: CZIRÁKI ZSUZSANNA